

Mr Dragan Zlatović
Veleučilište u Šibeniku

Pregledni naučni rad
UDK: 347.786(497.5)

UGOVOR O SCENSKOM PRIKAZIVANJU AUTORSKOG DJELA PREMA NOVOM HRVATSKOM AUTORSKOPRAVNOM ZAKONODAVSTVU

*Autor u ovom radu analizira ugovor o scenskom prikazivanju. Ugovor na temelju kojeg se stječe pravo iskorištavanja autorskog prava je autorskopравни ugovor. **Autorskopравни ugovor** mora biti sklopljen u pisanom obliku i mora sadržavati barem djelo na koje se odnosi, način korištenja, te osobu ovlaštenu na korištenje autorskog djela (korisnik). Može biti sklopljen i glede autorskog djela koje još nije stvoreno pod pretpostavkom da se njime odredi barem vrsta i način korištenja budućeg djela. **Ugovorom o scenskom prikazivanju autorskog djela** autor osniva za korisnika pravo javnog scenskoga prikazivanja određenog autorskog djela, a korisnik se obvezuje autorsko djelo scenski prikazati na način, u roku i pod uvjetima određenim ugovorom te za stečeno pravo platiti naknadu ako ugovorom nije drukčije određeno.*

Ključne reči: autorska prava; korisnik; naknada, scensko prikazivanje; Hrvatska

1.1.Pojam ugovora o scenskom prikazivanju

U hrvatskom pravu ugovor o scenskom prikazivanju autorskog djela uređen je Zakonom o autorskom pravu i srodnim pravima («Narodne novine», br. pravima (“Narodne novine”, broj 167/03 i 79/07., u daljnjem tekstu : ZAPSP)¹, i to općim odredbama zajedničkim za sve autorske ugovore (čl.51.-55.) te specijalnim odredbama koje se odnose na ovaj ugovor (čl.71. i 72.) i na ugovor o izvedbi (čl.68.-70.).²

Sukladno odredbi čl.55 ZAPSP-a i na ovaj autorski ugovor se primjenjuju odredbe zakona kojima se uređuju obvezni odnosi, ako odredbama ZAP-a nije drugačije određeno. Radi se dakle o supsidijarnoj primjeni odredbi Zakona o obveznim odnosima (“Narodne novine”, broj 35/05 i 41/08, u daljnjem tekstu:ZOO) na sve one situacije kada se u ZAPSP-u ne može naći odgovarajuće rješenje odnosno odgovor.

Pod ugovorom o scenskom prikazivanju (engl.agreement for theatrical performance, franc.contrat de representation theatrale, njem. Buehnauffuehrungsvertrag, tal.contratto di rappresentazione) smatra se posebni autorski ugovor o prenošenju autorskog prava kojim autor dramskog, glazbeno-scenskog, koreografskog, pantomimskog ili drugog scenskog djela³ odnosno nositelj autorskog prava istog djela prenosi na korisnika autorskog djela pravo javnog prikazivanja tog djela, dok se korisnik obvezuje predmetno djelo javno prikazati i isplatiti za to autoru odgovarajuću naknadu na način i pod uvjetima određenim ovim ugovorom.⁴

Hrvatski ZAPSP u čl.71.st.1. određuje ovaj imenovani autorski ugovor kao ugovor kojim se osniva za korisnika pravo javnoga scenskoga prikazivanja određenog autorskog djela, a korisnik se obvezuje autorsko djelo scenski prikazati na način, u roku i pod

---

¹ Stupanjem na snagu ZAPSP-a prestao je važiti Zakon o autorskom pravu („Narodne novine“, broj 53/91, 58/93, 9/99 – proč.tekst, 76/99, 127/99 i 67/01, dalje: ZAP), kojeg ovdje navodimo jer će se određena u ovom radu citirana doktrinarna i sudska rješenja temeljiti na navedenom zakonu.

² Gliha I., Autorsko pravo, zbirka propisa, Informator, Zagreb, 2000.

³ Zlatović D., Kazališna autorska djela, Hrvatska pravna revija, Zagreb, god. III., br. 2., str. 30.-34.

⁴ Spaić V., Teorija autorskog prava i autorsko pravo u SFRJ, Pravni fakultet Zagreb & RO Jugoslavenska autorska agencija Beograd, Zagreb-Beograd-Čakovec, 1983., str. 220.-221.

uvjetima određenim ugovorom te za stečeno pravo platiti naknadu ako ugovorom nije drukčije određeno.

U drugim zakonodavstvima različito se određuje pojam ugovora o prikazivanju. Iz različitih izvora uporednog autorskog prava razvidno je da inozemna zakonodavstva ne prave dovoljnu distinkciju između ugovora o prikazivanju i ugovora o izvedbi (kao uostalom i naš ZAP-op.aut.).⁵

Tako možemo naći određenje talijanskog zakona gdje se pod ugovorom o prikazivanju smatra ugovor kojim autor ustupa pravo javnog prikazivanja dramskog, dramsko-glazbenog, koreografskog, pantomimskog ili bilo kog drugog djela namjenjenog prikazivanju, pa zatim definiciju francuskog zakona gdje se pod ugovorom o prikazivanju podrazumjeva takav ugovor na temelju kojeg autor određene tvorevine duha ili nositelj njegovih prava ovlašćuju neku pravnu ili fizičku osobu na prikazivanje odnosnog djela pod uvjetima koji oni odrede, pa do češkog primjera gdje se drži da se radi o ugovoru kojim autor kazališnog ili glazbenog djela prenosi na neku organizaciju pravo javnog izvođenja djela dok se organizacija obvezuje na izvođenje djela o svom trošku uz obvezu isplate honorara autoru.⁶

Naš raniji ZAP u čl.72 pod ugovorom o prikazivanju pojmovno je određivao ovaj ugovor kao onaj ugovor kojim autor djela prenosi⁷ na korisnika pravo javnog prikazivanja autorskog djela, a korisnik se

---

⁵ Tako prema čl. 76. Zakona o autorskom i srodnim pravima Srbije i Crne Gore iz 1998. godine ovaj ugovor se definira kao ugovor kojim autor ili drugi nositelj autorskog prava ustupa korisniku pravo na predstavljanje autorskog djela, a korisnik se obvezuje da to djelo predstavi u određenom roku, na način i pod uvjetima koji su određeni ugovorom. Vidi kod Besarović V. – Žarković B., *Intelektualna svojina – industrijska svojina i autorsko pravo*, knjiga prva, Dosije, Beograd, 1998., str. 255. Kako se, dakle, ova prava ustupaju korisniku, time se po ovom zakonu isključuje mogućnost da se tim ovlaštenjima raspolaze na translativan način, tj. da se ona prenesu na korisnika. Prof. Marković smatra da se tako nije učinio veći propust što se odredilo da se ugovorom o predstavljanju može vršiti samo konstitutivno raspolaganje odnosnim ovlaštenjima, jer se samo to u praksi i događa. Naime, priroda korištenja scenskih djela putem neposrednog osobnog angažmana interpretatora je takva da čini translativni promet tih ovlaštenja neracionalnim i neprivačnim ne samo za prenositelja, već i za korisnika. Cit. po Marković S.M., *Autorsko pravo i srodna prava*, Službeni glasnik, Beograd, 1999., str. 284.

⁶ Ibid.

⁷ Prof. Gliha ukazuje na probleme oko korištenja pravnog termina “prijenos autorskog prava” te se zalaže za korištenje termina “raspolaganje autorskim pravom”. Vidi Gliha I., op.cit., str. 12.

obvezuje da to djelo prikaže u određenom roku, na način i uz uvjete koji su određeni ugovorom. Kako vidimo u novom ZAPSP-u ovaj je ugovor preimenovan iz ugovora o prikazivanju u ugovor o scenskom prikazivanju autorskog djela. Ovim se željelo precizno odrediti o kojem se prikazivanju radi, iako iz samog ratia zakonskih odredbi i bivšeg ZAP-a je nedvojbeno proizilazilo kako se radi isključivo o scenskom prikazivanju.

Budući se prikazivanje obavlja u pravilu u kazalištu, odnosni ugovor zove se i kazališni ugovor u užem smislu.

1.2.Pravna priroda ugovora o scenskom prikazivanju

Ugovor o scenskom prikazivanju po svojoj naravi pripada skupini imenovanih autorskih, obveznopравnih ugovora koji se sklapaju s obzirom na osobu (*intuitu personae*), konsenzualnih, dvostranoobveznih, u pravilu naplatnih, formalnih ugovora.⁸

Ovaj ugovor je, unutar autorskih i obveznopравnih ugovora, ugovor *sui generis*, koji ima određenih dodirnih točaka sa drugim autorskim ugovorom i nekim obveznopравnim ugovorima, primjerice ugovorima o izvedbi, prodaji, djelu, zakupu i sl., međutim s obzirom na brojne posebnosti nije s njima identičan.

No, ne radi s o ugovoru koji bi postavljao izrazitu novinu u odnosu na druge obveznopравne ugovore. Naime, i on je po svojoj prirodi obveznopравni ugovor, što neprijeporno utvrđuje i već citirani čl. 55. ZAPSP-a. Karakterizira ga, kao i ostale konsenzualne dvostranoobvezne ugovore, činidba kao predmet ugovora te način njegova stupanja u pravni život koji se ogleda u postojanju volje stranaka u trenutku prihvata ponude.⁹

U tom smislu pripadanje skupini autorskih ugovora ne označava izraženu posebnost ugovora, već se time samo ukazuje da se radi o ugovoru obveznopравne prirode koji se zaključuje radi iskorištavanja odnosno prijenosa autorskih prava na drugu osobu.

Ovaj ugovor nadalje karakterizira i široka dispozitivnost, uz određene obredbe imperativnog karaktera (npr. ništavnost autorskog ugovora kojim autor prenosi pravo iskorištavanja svih svojih budućih

---

⁸ Zlatović D., Ugovor o prikazivanju, Informator, Zagreb, br. 4545/97., str.5.

⁹ Zlatović, D., Ogleđi iz kazališnog prava, Propisi.hr, Centar za management i savjetovanje, Zagreb, 2009., str.129.

djela iz ranijeg čl.58. st.2. ZAP-a-op.aut¹⁰).Kako je već naznačeno radi se o ugovoru s visokim stupnjem osobnosti među ugovarateljima pa korisnik na kojeg je izvršen prijenos prava ne može dalje prenositi to pravo trećemu bez suglasnosti autora odnosno nositelja autorskog prava, ako ugovorom nije drugačije određeno (čl.48.ZAPSP).¹¹

Ipak, kako bi se otklonila neka stajališta prisutna u teoriji autorskog prava i poznatoj sudskoj praksi koja ovaj ugovor identificiraju sa drugim obveznopravnim ugovorima, potrebno je ukazati na razgraničenja ugovora o prikazivanju od sličnih ugovora.

1.3.Razgraničenje prema drugim ugovorima

1.3.1.Razlika od ugovora o izvođenju autorskog djela

Kako se najčešće ne razlikuju ugovori o prikazivanju od ugovora o izvođenju (izvedbi), iako u odnosu ta dva ugovora postoje bitne razlike glede prava što se prenose, predmeta ugovora, načina iskorištavanja autorskog djela i određivanja autorskih honorara (naknade), potrebno je eksplicirati njihove posebnosti koje ukazuju da se radi o dva potpuno različita autorska ugovora.

Toj nejasnoj određenosti ovih ugovora doprinio je i naš ranije važeći ZAP jer u Glavi IV.2.3. (čl.72.-76.) govorio istodobno o ugovoru o prikazivanju odnosno o ugovoru o izvedbi. ZAPSP ovu nelogičnost otklanja i razdvaja ova dva ugovora I strukturalno I regulacijski.

Ugovor o izvođenju je ugovor kojim autor nescenskog glazbenog ili književnog djela odnosno nositelj autorskog prava prenosi na korisnika pravo javne izvedbe nescenskih glazbenih odnosno književnih djela. a korisnik se obvezuje izvesti to djelo na

---

¹⁰ Prema novom ZAPSP-u autorskopravni ugovor može biti sklopljen i glede autorskog djela koje još nije stvoreno pod pretpostavkom da se njime odredi barem vrsta i način korištenja budućeg djela čl.52.st.2.). To je sasvim sukladno kazališnoj praksi prema kojoj se često od autora naručuje potpuno novo originalno djelo, koje mora biti izraženo u određenoj vrsti djela, predano kazalištu u određenom roku kako bi se postavilo na scenu. Međutim ne može ugovor sadržavati pravo iskorištavanja svih autorovih budućih djela, jer bi takva odredba temeljem čl.52.st.3. ZAPSP-a bila ništava.

¹¹ Henneberg I., Autorsko pravo, 2. izdanje, Informator, Zagreb, 2001., str. 164.

način, u roku i pod uvjetima određenim ugovorom.¹² Dakle, prema čl.68.st.1. ZAPSP-a ugovorom o izvođenju autorskog djela autor daje korisniku odobrenje za javno recitiranje autorskog djela ili javnu izvedbu glazbenog djela na način i pod uvjetima određenim ugovorom, a korisnik se za stečeno pravo obvezuje platiti naknadu ako ugovorom nije drukčije određeno. Razvidno je kako se ovaj ugovor ne može odnositi na ugovor kojim autor dramskog djela odobrava njegovo kazališno (dakle scensko) prikazivanje.

Predmet prijenosa kod ugovora o izvođenju su tzv.mala autorska prava, za razliku od ugovora o scenskom prikazivanju gdje su predmet prijenosa tzv.velika autorska prava.Predmet ugovora o izvedbi je dakle, prema navedenoj zakonskoj definiciji, nescensko glazbeno odnosno književno djelo, dok je predmet ugovora o prikazivanju scensko dramsko-glazbeno, koreografsko odnosno pantomimsko i drugo scensko djelo.

Ovi ugovori razlikuju se i po načinu korištenja djela, odnosno kod ugovora o prikazivanju predmetno djelo korisnik se obvezuje javno inscenirati (prikazati, postaviti na pozornicu), a kod ugovora o izvedbi korisnik se obvezuje javno izvesti nescensko glazbeno djelo odnosno održati javno recitiranje nescenskih književnih djela.

Distinkcija je prisutna i kod načina utvrđivanja autorske naknade, jer se ista utvrđuje sporazumom ugovornih strana kod ugovora o prikazivanju, odnosno prema odredbama ugovora ili pak prema osebnim propisima i tarifi autorskih organizacija kod ugovora o izvedbi.

Kod ugovora o prikazivanju druge osobe mogu realizirati autorska prava isključivo temeljem posebnog ovlaštenja (punomoći) autora, dok kod ugovora o izvedbi ta prava mogu realizirati samo autorske organizacije i to bez punomoći autora.

Tako je razvidna i razlika kod određivanja ugovornih strana kod ovih ugovora, jer su ugovorne strane ugovora o prikazivanju autor odnosno nositelj autorskog prava i korisnik, a kod ugovora o izvedbi najčešće autorska organizacija koja kolektivno ostvaruje pravo javne izvedbe nescenskih glazbenih i književnih djela i korisnik djela (primjerice organizator koncerta i druge priredbe ili drugi korisnik javne izvedbe, javnog recitiranja odnosno drugog nescenskog priopćavanja javnosti ovih djela).

---

¹² Ibid., str. 180.

Dakle, radi se ipak o dvije vrste autorskih ugovora sa nekim podudarnostima ali i različitostima u ključnim elementima.

1.3.2. Razlika od ugovora o djelu

Ugovorom o djelu izvršitelj radova obvezuje se obaviti određeni posao kao što je izrada ili popravak neke stvari, izvršenje kakva fizičkog ili umnog rada i sl., a naručitelj mu se za to obvezuje platiti naknadu (čl.590. ZOO-a).¹³

Radi se o ugovoru koji je obveznopravnog karaktera, i spada u skupinu imenovanih, konsenzualnih, dvostranoobveznih, naplatnih i neformalnih ugovora. Kod ugovora o djelu važnost je na strani rezultata rada izvoditelja radova, a ne samog rada, a bitni sastojci ugovora su djelo i naknada.¹⁴

Kako se kod ugovora o prikazivanju često radi o situaciji da kazalište od poznatog autora naruči autorsko djelo radi prikazivanja, a radi se o djelu kao intelektualnoj tvorevini, to su razvidne mnoge podudarnosti ovog ugovora s ugovorom o djelu.

Međutim, mogu se uočiti i brojne različitosti. Tako je ugovor o djelu neformalni ugovor, dok je ugovor o scenskom prikazivanju bio sukladno odredbi ranijeg čl.55. ZAP-a formalni ugovor jer se tražilo da bude sklopljen u pismenom obliku pod prijetnjom ništavnosti. Pisana forma ugovora o scenskom prikazivanju ostala je važeća i u novom ZAPSP-u u odredbi čl.51.

Predmetom ugovora o djelu može biti i rezultat fizičkog rada, a ne samo intelektualnog, dok su predmeti autorskih ugovora intelektualne tvorevine.

Subjekti ugovora o djelu su naručitelj i izvođač, što analizirajući predmet ugovora i druge bitne sastojke, dovodi do zaključka da u trenutku zaključenja ugovora posao (djelo) nije još obavljen.

Kod ugovora o scenskom prikazivanju može postojati i situacija da je predmet ovog ugovora već gotovo, napisano, stvoreno scensko umjetničko djelo, a ne samo djelo po narudžbi. I kod jednog i drugog ugovora primjenjuje se pravilo o sklapanju ugovora izjavom ponuđenog o prihvatu ponude, međutim do ugovora o djelu može doći

---

¹³ Gorenc V., Trgovačko pravo – ugovori, 3. izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Školska knjiga, Zagreb, 1995., str. 101.

¹⁴ Vedriš M. – Klarić P., Osnove imovinskog prava, 4. izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Pravni fakultet u Zagrebu, Zagreb, 1983., str. 375.

i nadmetanjem odnosno pristupanjem, što nije karakteristično za ugovor o prikazivanju.

Naša sudska praksa zauzima stajalište da je ugovor o autorskom djelu po svojoj tipologiji i prirodi upravo ugovor o djelu u smislu čl.600. ZOO-a, po kojem se izvođač obvezuje za izvršenje, između ostalog, i intelektualnog rada, a naručitelj se obvezuje za to autoru platiti honorar (vidi presude VPSH, Šž-1196/85, od 4.11.1986. Bilten 10/87, odl.8. i PSH, Pž-2199/92 od 6.10.1992. Informator br.4284, od 29.3.1995.).

Ugovor o autorskom djelu jeste ugovor kojim stranke uređuju obvezne odnose, pa se na njega, u smislu čl.55.ZAPSP-a primjenjuju odredbe zakona kojima se uređuju obvezni odnosi ako odredbama ZAPSP-a nije drugačije određeno, posebice odredbe ZOO (vidi presude PSH, Pž-3050/88, od 15.11.1988., PSP 41/89, odl. 163; VPSH , Pž-403/87, od 24.2.1987. i vsh, Rev-99/87 od 15.10.1987., PSP 36/88, odl 161), međutim ne može se izvršiti jasna identifikacija autorskih ugovora sa ugovorom o djelu, kako to pogrešno čine sudovi u citiranim rješidbama.

Odredbe ZOO o ugovoru o djelu mogu u smislu čl.55.ZAP-a poslužiti kao odredbe supsidijarnog prava, jer se radi o različitim ugovorima sa brojnim specifičnostima.

1.3.3.Razlika od ugovora o emitiranju scenskog djela putem radija i televizije

Ugovor o scenskom prikazivanju srodan je danas, zbog razvijenosti difuzijske tehnologije i novih navika publike, izuzetno raširenom ugovoru o emitiranju scenskog djela putem radija ili televizije.Ovim ugovorom autor objavljenog ili neobjavljenog djela prenosi na radio-difuznu ili televizijsku ustanovu pravo emitiranja njegovog djela. dok se ustanova autoru obvezuje platiti ugovorenu naknadu za svako smitiranje.¹⁵

Ugovorne strane su, dakle, autor i korisnik djela-organizacija za radiodifuziju i televizijsku difuziju na koju se prenosi pravo emitiranja određenog scenskog djela.Takvim ugovorom može se predvidjeti izravno emitiranje ugovorenog djela (npr.iz kazališta, iz studija, iz koncertne dvorane, sa eksterne pozornice ili drugog mjesta), jedno

---

¹⁵ Zlatović D., Ugovor o radiodifuzijskom emitiranju scenskog djela, Informator, Zagreb, br. 4589/98., str. 20.

odgođeno emitiranje pomoću tzv. elemerne slike ili višekratna emitiranja pomoću tzv. trajne snimke.

Osim prava izravnog emitiranja, ovdje se mogu prenositi i neka druga radiodifuzijska autorska prava, primjerice kabelaška distribucija, reemitiranje i dr. Ukoliko radio-difuzna ili televizijska ustanova u ugovorenom roku ne emitira djelo, autor može odustati od ugovora odnosno tražiti naknadu štete u iznosu autorskog honorara.

S obzirom na prirodu ovih emitiranja, te konkurentnosti ustanova i programa, autor ne bi mogao sklopiti ugovore za emitiranje istog djela sa raznim radio i televizijskim ustanovama.

Očito je da se radi o ugovoru koji je umnogome sličan ugovoru o scenskom prikazivanju, ZAPSP ga u čl.71.st.2. samo imenuje bez dodatne razrade, što je sasvim sigurno propust zakonodavca, međutim ipak se radi o drugom tipu autorskog ugovora koji za medij nema kazalište već radio i televizijsku mrežu.

1.3.4. Razlika od ugovora o licenciji

Neki hrvatski pravni autori smatraju da su autorski ugovori jedna vrsta ugovora o licenciji kojima se na drugoga prenose pojedini elementi prava intelektualnog vlasništva.¹⁶

Točno je da je autorsko pravo dio prava intelektualnog vlasništva, da je predmet prijenosa autorskog prava ugovorom upravo autorsko djelo kao intelektualna kategorija, međutim smatramo da su ugovori o licenciji samo obveznopravni ugovori kojima se prenose pojedini elementi prava industrijskog vlasništva, također dijela prava intelektualnog vlasništva, ali ne i autorskog prava.

Mogu se doduše pronaći sličnosti između ugovora o scenskom prikazivanju i ugovora o licenciji u njihovoj konsenzualnosti, dvostranosti i formalnosti.

U hrvatskom pravu neće se moći govoriti o autorskim ugovorima kao o licencnim ugovorima budući da ZOO izričito

---

¹⁶ Detaljnije o licenciji prava intelektualnog vlasništva kod Zlatović, D., Licencija žiga po novom obveznom i žigovnom pravu, Godišnjak 14. «Aktualnosti hrvatskog zakonodavstva i pravna prakse», Organizator, Zagreb, 2007., str. 705.-727.

propisuje što se prenosi ugovorom o licenciji.¹⁷ Tako čl.699.ZOO regulira da se ugovorom o o licenciji obvezuje se davatelj licencije ustupiti stjecatelju licencije u cjelini ili djelomično pravo iskorištavanja izuma, znanja i iskustva, žiga, uzorka ili modela, a stjecatelj licencije obvezuje se platiti mu za to određenu naknadu.

Predmet ugovora o licenci nije dakle autorsko djelo scenskog izražaja, već izum (pronalazak), know-how, te znakovi razlikovanja; pa se radi dakle o ugovoru slične pravne naravi koji pokriva prijenos prava s područja industrijskog vlasništva.

1.3.5.Odnos prema drugim sličnim ugovorima

Ugovor o scenskom prikazivanju ima određenih dodirnih točaka s ugovorom o stvaranju autorskog djela po narudžbi. Prema čl.73. ZAPSP-a ugovorom o stvaranju autorskog djela po narudžbi autor se obvezuje stvoriti određeno autorsko djelo i primjerak tog djela predati naručitelju, a naručitelj se obvezuje autoru za to isplatiti ugovorenu naknadu ako ugovorom nije drukčije određeno. Ugovorom o stvaranju autorskog djela po narudžbi određuju se i obilježja, sastojci te rokovi predaje naručenog djela. Ako ZAPSP-om ili ugovorom nije drukčije određeno, autorsko pravo na naručenom djelu zadržava autor bez ograničenja. Naime, iako autor pretežito svoje ovlaštenje za scensko prikazivanje autorskog djela daje u formi ugovora o scenskom prikazivanju djela, može se dogoditi situacija kada kazalište naručuje novo dramsko djelo od poznatog autora za svoje repertoarne potrebe. U tom slučaju kazalište može s autorom sklopiti ili ugovor o scenskom prikazivanju novog budućeg djela u kojem će se eksplicirati takva narudžba, ili ugovor o narudžbi u kojem će mjesto naći i odredbe o pravu scenskog prikazivanja naručenog djela.¹⁸

Također, moguća je situacija i da se autor dramskog djela nalazi u radnom odnosu u kazalištu koje ima potrebu za scenskim prikazivanjem njegovog dramskog djela. I ovdje su moguće razne

---

¹⁷ Zlatović D., Licencija i prijenos žiga, Slobodno poduzetništvo, Zagreb, 2002., br. 7., str. 102.-107.

¹⁸ Marković, S.M., Pravo intelektualne svojine, Magistrat i Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo, 2007., str. 222.; Dabović Anastasovska, J., Pepeljugoski, V., Pravo na intelektualna sopstvenost, Praven fakultet „Justinijan Prvi“, Skopje, 2008., str.308.

pravne situacije. Autor može biti u radnom odnosu na mjestu dramskog pisca i dramaturga, kada je moguće da je prema ugovoru o radu obavezan napisati za matičnu ustanovu određen broj dramskih djela, odnosno prerada djela drugih autora za potencijalno prikazivanje na sceni matične kuće. U tom slučaju autorsko djelo stvoreno je u radnom odnosu kada autor izvršava svoje obveze iz ugovora o radu ili po uputama poslodavca sukladno čl.75. i 76. ZAPSP-a. Ugovorom o radu između autora – zaposlenika i poslodavca reguliraju se pitanja glede prava scenskog prikazivanja autorskog djela autora – zaposlenika, odnosno da li poslodavac stječe i po kojim kondicijama pravo na iskorištavanje autorskog djela, opseg i trajanje tog prava. Naime, ukoliko nije propisano ili ugovoreno drukčije autorsko pravo na autorskom djelu stvorenom u random odnosu zadržava autor bez ograničenja. Međutim, autor-zaposlenik može stvoriti autorsko djelo i izvan svojih obveza iz ugovora o radu. Naime, može primjerice biti zaposlen u kazalištu kao glumac ili inspicijent, a biti autor dramskog djela za koje je zainteresirano njegovo matično kazalište radi postavljanja na scenu. U tom slučaju držimo kako se ne radi o autorskom djelu stvorenom u random odnosu, nego se sva prava i obveze između kazališta-poslodavca i autora – zaposlenika rješavaju ugovorom o scenskom prikazivanju autorskog djela.¹⁹

Prema stajalištima nekih teoretičara ugovor o scenskom prikazivanju uspoređuju se sa ugovorima o zakupu, ortakluku, cesiji i izdavačkom ugovoru.

Međutim, ne može se naći veća cjelovita podudaranost ovih ugovora, iako postoje i neke sličnosti, poglavito kada se radi o odnosu ugovora o prikazivanju i ugovora o zakupu. Iako se radi o obveznopравnim ugovorima, korisnik iz ugovora o scenskom prikazivanju ima uz obveznopравni zahtjev i pravo na iskorištavanje predmeta ugovora, i to ga u bitnome razlikuje od ugovora o zakupu.²⁰ Inače, sličnost između ovih ugovora ogleda se prvenstveno u primjeni pravila o jamstvu zakupoprimca odnosno korisnika da će sa predmetima ugovora postupati štiteći u prvom redu integritet predmeta ugovora ali i prava zakupodavca odnosno autora. Slijedom navedenog razvidno je da se kod ugovora o scenskom prikazivanju radi o specifičnom obveznopравnom i autorskom ugovoru, koji

---

¹⁹ Dabović Anastasovska, J., Pepeljugin, V., Avtorsko pravo, Praven fakultet „Justinijan Prvi“, Skopje, 2006., str. 203.

²⁰ Gorenc V. op.cit., str. 86.

doduše ima dodirnih točaka sa drugim obveznopравnim ugovorima ali njima nije identičan.

1.4. Forma ugovora o scenskom prikazivanju

Odredbom čl. 51.ZAPSP-a izričito je predviđeno da se autorskopравni ugovori, pa tako i ugovori o scenskom prikazivanju, sklapaju u pisanom obliku, odnosno radi se o redovito formalnim pravnim poslovima (forma *ex lege*).

Ovim je i naše zakonodavstvo prihvatilo većinsko stajalište inozemne legislative, nasuprot u obveznom pravu uvriježenog načela neformalnosti ugovora po kojem sklapanje ugovora ne podliježe nikakvoj formi osim ako zakonom nije drugačije određeno (čl.286.ZOO-a).

Ipak neka zakonodavstva ne zastupaju načelo formalnosti autorskopравnih ugovora, međutim ista, kao npr.njemački zakon, priznaje praktičnu snagu dokaza pisanom ugovoru.²¹ Zakonski formalni oblik autorskih ugovora redovito se pojavljuje kao uvjet o valjanosti ugovora (*ad solemnitatem*). Autorskopравni ugovor, pa tako i ugovor o scenskom prikazivanju, koji nije zaključen u pisanom obliku, nema pravno djelovanje (v.VPSH, Pž-1150/81, od 23.2.1982, PSP 20, odl. 304). Tako sukladno odredbi čl.51.ZAPSP-a ugovor o scenskom prikazivanju koji nije sklopljen u pisanom obliku nema pravni učinak, ako zakonom nije drugačije određeno.

Dakle, neodržavanje propisanog oblika ugovora o prikazivanju ima za posljedicu ništavnost ugovora.

Autorsko se djelo može iskorištavati samo po autorovoj dozvoli odnosno odobrenju, pa kraj izričite odredbe da autorski ugovor mora biti sklopljen u pisanom obliku nije relevantno da li je eventualno autor usmeno dopustio iskorištavanje djela (v.PSH, Pž-531/91, od 14.3.1991. PSP 50/91, odl.209). Prema odredbi čl.18.ZAPSP-a autor ima isključivo pravo priopćavanja autorskog djela javnosti, koje sukladno odredbi čl.21.alineja 2. ZAPSP-a uključuje i pravo javnog prikazivanja scenskih djela koje prema čl.23.ZAPSP-a predstavlja isključivo pravo priopćavanja javnosti dramskoga, dramsko-glazbenoga, koreografskog ili pantomimskog djela njegovim scenskim prikazivanjem uživo.

---

²¹ Henneberg I., op.cit., str. 166.

Pri tom treba naznačiti da je ugovor o scenskom prikazivanju dvostrano formalan ugovor, odnosno ovdje oba ugovaratelja moraju dati izjavu volje u pisanoj formi, što proizlazi iz specifičnih obveza i ovlaštenja svake ugovorne strane.

Zahtjev ZAPSP-a da ugovor o prikazivanju mora biti sklopljen u pisanom obliku, vrijedi prema odredbi čl.286.st.2.ZOO i za sve kasnije izmjene ili dopune ugovora (v.VSH, Rev.-2206/82 od 17.3.1983.).Izmjene i dopune ovog ugovora moraju se odnositi kako na revidiranje temeljnih obveza ugovaratelja, tako i na postojanje spornih obveza.

Kod ovog pravila da svi kasniji dodaci ugovoru moraju biti izraženi u zakonskoj formi određenoj za glavni ugovor, treba ukazati na iznimke i to jednu prema kojoj su pravosnažne kasnije usmene dopune o sporednim točkama o kojima u osnovnom tekstu ugovora nije ništa kazano, ako to nije protivno cilju radi kojeg je forma predviđena (čl.286. st.3. ZOO), te drugu prema kojoj su pravovaljane i kasnije usmene pogodbe kojima se smanjuju ili olakšavaju obveze jedne ili druge strane, ako je posebna forma propisana samo u interesu ugovornih strana (čl.286.st.4.ZOO).

Opće je pravilo obveznog prava da se ugovor za čije se sklapanje zahtijeva pisana forma smatra pravovaljanim iako nije zaključen u toj formi ako su ugovorne strane izvršile, u cjelosti ili u pretežitom dijelu, obveze koje iz njega nastaju, osim ako ih cilja zbog kojeg je forma propisana očito ne proizlazi što drugo (članak 294.ZOO). Narečeno pravilo primjenjuje se i kad je u pitanju ugovor o prikazivanju, koje stajalište zauzima i praksa trgovačkih sudova(v.PSH, Pž-2723/90, od 29.1.1991., PSP 48/91, odl.152). Dakle dobrovoljno ispunjenje usmeno sklopljenog ugovora konvalidira nedostatak pisanog oblika (v.VSH, Gzz-15/74 od 19.6.1974., VPSH, Pž-190/81 od 24.3.1981.; VSH,Rev-813/85 od 10.7.1985. i Rev-2319/88 od 19.4.1989.).

Slijedom navedenog proizlazi da za valjanost ugovora o scenskom prikazivanju nije dovoljna usmena suglasnost, međutim dopuštena je konvalidacija ugovora kojem nedostaje propisani oblik, ako su ugovaratelji ispunili u cijelosti ili pretežit dio preuzetih obveza (VPSH, Pž-53/91 od 15.5.1991., PSP 50/91 i VPSH, Pž-2672/85 od 4.11.1986., BSP PSH, 10/87).

Sudska praksa zauzela je i stajalište da pisana forma autorskog ugovora nema solemnitetni karakter tj.ne proizvodi pravnu posljedicu nepostojanja ugovora uslijed nedostatka pisane forme, već je pisana forma potrebna *ad probationem*, odnosno radi osiguranja dokaza

postojanja ovog ugovora. Stoga i usmeno zaključeni usmeni ugovor proizvodi pravne učinke ako se dokaže njegov sadržaj, te prava i obveze koje iz njega proizlaze (v.VSPH, Pž 2627/85, od 4.11.1986., BSP PSH 10/87, odl.7).

1.5.Bitna obilježja ugovora o scenskom prikazivanju

Iz formulacije čl.52. i 72. ZAPSP-a razvidni su sastojci (elementi) ugovora o prikazivanju: imena ugovornih strana, naziv djela koje je predmet ugovora, način prikazivanja, područje na kojem se autorsko scensko djelo može iskorištavati, visina, način i rokovi plaćanja naknade ako se djelo iskorištava uz naknadu i sl.

1.5.1.Ugovorne strane

U prvom redu ugovorne strane ugovora o prikazivanju kao dvostranog pravnog posla jesu autor s jedne strane i korisnik djela (kazalište ili drugi organizator prikazivanja) s druge strane.

U slučaju postojanja više koautora jednog djela, za sklapanje ugovora o prikazivanje tog djela traži se suglasnost svih koautora, te korisnik mora sklopiti ugovor sa svim koautorima, čime se njihov pravni položaj identificira sa pozicijom suvlasnika (v.PSH, Pž-3229/92 od 9.2.1993., Informator br.4275 od 25.2.1995.).

Osim samog autora kao ugovorna strana ugovora o prikazivanju mogu se pojaviti i druge osobe i to u situacijama kada autora nema, kad je isti nepoznat ili mrtav, odnosno kada pravo javnog prikazivanje može odobriti netko drugi. Iza smrti autora kao ugovorna strana najčešće se mogu pojaviti njegovi zakonski ili testamentarni nasljednici, kao njegovi univerzalni sukcesori. Na nasljednika autorovom smrću prelaze svekolika autorska prava, te se u odnosu na samo autorsko djelo nasljednik pojavljuje kao da je sam autor, osim ako autor oporukom odredi drugačije, te uz vremenska i druga ograničenja sukladno ZAPSP-u.²²

Za slučaj smrti autora koji nije ostavio nasljednika, kao ugovorna strana pojavljuje se država, te se ugovor o prikazivanju sklapa s nadležnim organima države odnosno jedinice lokalne samouprave kojima je sudskom rješidbom predana autorova ostavština.

---

²² Spaić V., op. cit., str. 221.

Nadalje, ugovor o prikazivanju moći će sklapati i one osobe na koje je autor odnosno naljednik prenio pravo iskorištavanja djela javnog prikazivanja.

Problem izbora ugovorne strane može se pojaviti kod scenskog djela nepoznatog autora, gdje korisnik koji želi prikazati to djelo, a pri tome ne povrijediti autorsko pravo, treba sukladno odredbi članka 12. stavak 1. ZAPSP-a potražiti drugu ugovornu stranu, i to u strukovnoj organizaciji autora koja štiti autore tih djela. Ako autor nije poznat, niti je odrediv, autorsko pravo mogu ostvariti za izdano djelo nakladnik koji je djelo zakonito izdao, odnosno za objavljeno djelo koje nije izdano osoba koja je autorsko djelo zakonito objavila (čl.11.st.2. ZAPSP-a), i to do otkrivanja identiteta autora koji stječe ne samo prava *pro futuro*, nego mu se predaju i ostvarene imovinske koristi od scenskog prikazivanja njegovog autorskog djela.

U slučaju kada je strana ugovora o prikazivanju druga osoba a ne autor, na djelu i popratnim materijalima prikazivanje (reklama, plakati, programe knjižice i sl.) uvijek se mora naznačiti ime autora radi zaštite moralnih prava autora, osim ako se autor ne protivi mogućnosti nepostojanja naznake imena autora.

Korisnik ugovora o prikazivanju jeste najčešće kazalište, a mogu se pojaviti i druge ustanove, udruge, obrti, organizacije, pojedinci i društva kao priređivači kulturno-umjetničkih priredbi.

Pravo scenskog prikazivanja određenog autorskog djela autor može istodobno prenijeti na veći broj korisnika, ako se ugovorom nije odrekao tog prava.

1.5.2.Predmet ugovora

Predmet ugovora o scenskom prikazivanju je javno pravo prikazivanja dramskog, dramsko-glazbenog, koreografskog, pantomimskog i drugog scenskog autorskog djela.²³

Korisnik stječe pravo javnog scenskog prikazivanja, odnosno isključivo pravo osobno priopćavanja javnosti scenskog djela scenskom igrom tako da ono postaje perceptivno za vid odnosno za vid i sluh.Ovo se pravo često naziva i “velikim autorskim pravom” budući se radi o prikazivanju scenskog djela što zauzima cijeli program ili većinu programa (barem trećinu).

---

²³ Kurz H., op.cit., str. 548.

Kad svih javnih scenskih prikazivanja djela potrebno je odobrenje autora, osim za prikazivanje djela bez autorske dozvole i bez naknade u svrhu nastave i školskih svečanosti, pod uvjetom da je pristup gledateljima besplatan i da izvođači nastupaju gratis (čl.88.ZAPSP-a). Ovo dopuštenje vezano je za određene pretpostavke:

- scensko prikazivanje određenog autorskog djela mora biti u obliku izravnog poučavanja na nastavi, ili na priredbama vezanim za nastavu

- opseg scenskog prikazivanja mora biti opravdan obrazovnom svrhom koja se želi postići priopćavanjem,

- scensko prikazivanje ne smije se koristiti za stjecanje izravne ili neizravne imovinske ili komercijalne koristi za obrazovnu ustanovu, organizatora ili treće osobe,

- izvođači koji sudjeluju u scenskom prikazivanju ne smiju primati honorary za tavu izvedbu,

- ne smiju se za scensko prikazivanje naplaćivati ulaznice.

Ovo sadržajno ograničenje autorskog prava vezano za scensko prikazivanje bez potrebe traženja dopuštenja autora može dovesti do određenih prijepora posebice kod organiziranja izvedbi odnosno scenskih prikazivanja u humanitarne svrhe. S obzirom na pretpostavke iz čl.88. ZAPSP-a, a kako se i kod humanitarnih školskih priredbi radi o neizravnom stjecanju imovinskih prihoda, dopuštenje autora za takvo prikazivanje nužno je tražiti.

Dramska djela su ona književna djela stvorena za scensko prikazivanje određene radnje, a dramsko-glazbenim djelima određuju se ona glazbena djela s tekstom stvorena za scensko prikazivanje određene radnje s glazbenom izvedbom. Ova djela nazivaju se i kazališnim ili scenskim djelima.Među dramska djela ubrajaju se drame, tragedije, komedije, igrokazi i sl. kao i monodrame (iako tu stajališta u teoriji nisu jedinstvena), dok se među dramsko-glazbena djela ubrajaju opere, glazbene drame, operete, mjuzikli i sl.

Koreografska i pantomimska su ona autorska djela koja se izražavaju pokretima ljudskog tijela, gestom i mimikom.Među koreografska djela ubrajaju se naročito koreografija baleta i scenskih plesova, a među pantomimska djela pantomime, žive slike, pa čak i cirkuski brojevi i prizori (kao u Francuskoj -op.aut.).²⁴

---

²⁴ Zlatović D., Kazališna autorska djela, Hrvatska pravna revija, Zagreb, god. III., br. 2., str. 30.-31.

Predmetom ugovora o scenskom prikazivanju može biti već objavljeno odnosno stvoreno kao i do sada neobjavljeno djelo odnosno djelo koje još nije stvoreno. U praksi će u ugovoru o prikazivanju neobjavljenog djela biti sadržana izričita dozvola autora za objavljivanje djela.²⁵ Bitno je pri tome napomenuti da je ništav ugovor o scenskom prikazivanju kojim bi autor izvršio prijenos prava prikazivanja svih svojih budućih djela, čime se štiti autor kao ekonomski slabija ugovorna strana.

U slučaju ugovaranja prikazivanja neobjavljenog autorskog djela, odnosno djela koje još nije stvoreno u trenutku zaključenja ugovora, ugovorom će trebati odrediti predmet ugovora tako da se barem naznači naslov djela te po mogućnosti i okvirni sadržaj, odnosno modalitet korištenja.

Za ovaj slučaj će u ugovoru o scenskom prikazivanju potrebno uglaviti rok predaje djela korisniku. Ukoliko rok nije ugovoren, rok će se moći odrediti po općim pravilima obveznog prava sukladno čl.173. ZOO-a.

Autor naručenog djela za koje je ugovorom osigurano pravo javnog scenskog prikazivanja, ispunit će svoju obvezu ako u okviru rečenog roka preda ugovoreno djelo. Pri tome korisnik je obvezan primiti to djelo neovisno o njegovoj kvaliteti, te ga je dužan prikazivati, jer u suprotnom odgovara autoru za naknadu štete.

Ukoliko korisnik pribavlja primjerak djela od autora, odnosno njegovog pravnog sljednika, pretpostavka je da isti time ne stječe vlasništvo na tom djelu.²⁶ Prijenosom prava iskorištavanja scenskog djela javnim scenskim prikazivanjem, predmet ugovora-autorsko djelo ostaje u portfelnju autora, osim ako se drugačije ugovori.

---

²⁵ Iako ovakva odredba može izgledati suvišnom i nepotrebnom, držimo da ta odredba ima svoje opravdanje utoliko što autoru ostavlja mogućnost da, prije ugovorenog prikazivanja djela, objavi djelo na drugi način. Tako primjerice autor može ugovoriti sa kazalištem prikazivanje svoje nove i još neobjavljene drame, s tim da, u međuvremenu, objavi dramu izdavanjem iste u obliku knjige. Tako i Marković S.M., op.cit., str. 285.

²⁶ Marković S.M., op.cit., str. 284.

1.5.3. Opseg i trajanje korištenja prava javnog scenskog prikazivanja

Ugovorom o scenskom prikazivanju utvrđuje se opseg prava koje autor odnosno drugi nositelj autorskog prava prenosi na korisnika autorskog djela.

Korisnik stoga ima pravo scenskog prikazivanja autorskog djela samo u onom opsegu u kojem je na njega ugovorom o scenskom prikazivanju preneseno. Opseg prava je limitiran glede oblika scenskog prikazivanja djela, te vremenskog odnosno teritorijalnog određenja prikazivanja. Ugovorom o scenskom prikazivanju korisnik može steći isključivo ili neisključivo ovlaštenje na korištenje djela. Ukoliko ugovorom nije drugačije određeno, smatra se da je ugovorno ustupanje neisključivog karaktera.

Tako elementi prostora odnosno vremena prikazivanja mogu ugovorom o scenskom prikazivanju biti uređeni ograničeno ili neograničeno. Ako se ugovorom pravo scenskog prikazivanja ne ograniči ni vremenski ni prostorno, to znači da korisnik može prikazivati djelo bilo gdje za vrijeme cijelog roka trajanja autorskih imovinskih prava kako je to zakonom određeno za pojedinu vrstu scenskih djela. Ugovor može ograničiti opseg prava korisnika na način da isti može djelo scenski prikazivati samo na određenoj teritoriji (npr. u sjedištu kazališta, u tuzemstvu, izuzećem određenih država i sl.) odnosno vrijeme na koje se ugovor sklapa može biti ograničeno (npr. određen broj predstava, pojedina kazališna sezona, određeni festival i sl.). Vremenska ograničenja u ovom ugovoru mogu biti određena osim rokom tijekom kojega je korisnik ovlašten koristiti djelo i na druge načine, kao što je primjerice nastupanjem određenog događaja, primjerice kada broj gledatelja predstave padne ispod predviđenog broja u određenom nizu predstava (npr. u posljednje tri predstave).²⁷ Ugovorom o scenskom prikazivanju autor može korisnika ograničiti u vršenju pribavljenog ovlaštenja na prostoru koji je užu od teritorija jedne države (dakle primjerice na području jednog grada, okruga i sl.).

Ugovor o scenskom prikazivanju može sadržavati i druga ograničenja korisnika (npr. glede jezika na kojem će djelo biti prikazano i sl.).

---

²⁷ Ibid., str. 285.

Da bi se ekonomski potencijal autorskih djela koja se scenski prikazuju optimalno iskoristio, potrebno je brižljivo planiranje i ugovaranje njihovog korištenja, vodeći računa o mogućnostima koje pružaju izložena teritorijalna ili vremenska ograničenja, kao i o tome koje je korištenje (isključivo ili neisključivo) ugovoreno.²⁸

Ugovor o scenskom prikazivanju sadrži i niz uglavaka koji su čisto obveznopravnog karaktera. Već je rečeno da autor može sklapati ugovor o scenskom prikazivanju i s drugim korisnicima, ako se ugovorom nije odrekao tog prava. Međutim, u praksi su najčešće situacije da je autor ovlašten sklopiti ovaj ugovor sa više kazališta, pod uvjetom da se ona ne nalaze u istom mjestu odnosno da se autor odrekne prava prijenosa iskorištavanja djela drugom kazalištu za određeno razdoblje (ekskluzivitet prikazivanja).

U praksi su česti slučajevi da kazalište zadržavaju u ugovorima o scenskom prikazivanju za sebe pravo premijernog scenskog prikazivanja djela. To znači da će se autor suzdržati od toga da sam ili preko drugoga djelo prvi put prikaže dok to ne učini korisnik. Korisnikovo "pravo na premijeru" može se odnositi na prvo prikazivanje uopće ("pravo na praiizvedbu"), ili u određenoj državi ili mjestu, ili na određenom jeziku. Međutim s tim ne treba miješati pitanje objavljivanja djela. Ugovorne strane mogu ugovoriti sa korisnik stječe ovlaštenje na prvo scensko prikazivanje djela, čak i ako je djelo već objavljeno na drugačiji način od scenskog prikazivanja. Kad je korisnik stekao ugovorom ovlaštenje na premijerno prikazivanje još neobjavljenog djela, to ne znači da je korisnik stekao i ovlaštenje na objavljivanje djela. Sukladno tome, ukoliko je volja ugovornih strana da se djelo prvim prikazivanjem i objavi, onda takva volja mora naći svoj neposredan izraz u ugovoru.²⁹

Pravo javnog scenskog prikazivanja autorskog djela temeljem ugovora o prikazivanju ne daje ovlaštenje korisniku da djelo prikazuje putem radio-difuzije, televizije odnosno drugih tehničkih sredstava prijenosa ili snimanja, osim ako je ugovorom i to predviđeno.

---

²⁸ Ibid.

²⁹ Ovdje treba napomeniti noviju praksu i u hrvatskom glumištu, posebice na Biblioteku Kazališta Mala scena® iz Zagreba, s posebnim naglaskom na dramskim tekstovima recentno objavljenima uz kazališne premijere (npr. uz praiizvedbu predstave, umjesto programa ovo je kazalište objavilo integralni tekst na hrvatskom i engleskom jeziku drame *Parsifal* Tene Štivičić).

Ovi ugovori mogu sadržavati i odredbe kojima se rezerviraju za autora određena prava glede samog scenskog prikazivanja. Tako autor ugovorom može sebi osigurati utjecaj na scensko prikazivanje bilo da se radi o obveznom angažmanu određenog redatelja, dirigenta, glumaca i sl., ili o obveznoj izvedbi predstave isključivo u određenoj kazališnoj zgradi ili na određenoj sceni, ili o ovlaštenju autora da dozvoljava nastup kazališta sa tom predstavom na nekom festivalu, smotri i sl.

Ugovori o scenskom prikazivanju sadrže uobičajno i klauzule koje uređuju prodaju korisniku odnosnog tekstovnog ili glazbenog materijala (rukopis, partitura, uloge, glasovne partije i sl.), a koja može biti u vidu kupoprodaje ili najma.

Redovito ugovori o scenskom prikazivanju imaju uglavak glede utvrđivanja ugovorne kazne za teže povrede ugovornih obveza.

1.5.4. Autorska naknada

Ugovor o scenskom prikazivanju ovisno o volji ugovornih strana može biti sklopljen kao naplatan, odnosno, što je daleko rjeđi slučaj, kao besplatan pravni posao.

U ZAPSP-u je stipulirana pretpostavka naplativosti prijenosa korištenja autorskog djela, pa se ima smatrati da je ugovor o prikazivanju sklopljen uz naknadu, ako iz ugovora ne proizlazi drugačije (čl.71.st.1.ZAPSP-a).

Kada je ugovor o scenskom prikazivanju sklopljen kao naplatiti pravni posao tada mora biti ugovorena visina naknade, i to tako da se pri utvrđivanju naknade za scensko prikazivanje autorskog djela, gdje je god to moguće, uzimaju u obzir kriteriji kvalitete djela, materijalne koristi koju druga ugovorna strana postiže korištenjem djela i drugi uvjeti kojima se mogu utvrditi rezultati koje autorsko djelo postiže u zadovoljavanju društvenih potreba (čl.53.ZAPSP-a).

Visina autorske naknade može biti određena na više načina (paušalno, u postotku, preko tantijema, kombinirano isl.), a što isključivo ovisi o volji stranaka.³⁰ Rokovi u kojima korisnik mora isplatiti naknadu najčešće prate ugovoreni način plaćanja.³¹

---

³⁰ Najjednostavniji vid određivanja naknade jest paušalna naknada. Međutim, u praksi se najčešće ugovara naknada u ovisnosti od intenziteta i ekonomskog efekta korištenja djela. Tako naknada može iznositi određeni postotak od prihoda od

U slučaju kada korisnik ostvari dobit od scenskog prikazivanja autorskog djela koja je u očitom nesrazmjeru s ugovornom naknadom autor ima pravo da mu se odredi pravedniji udio u prihodu ostvarenom korištenjem njegova djela izmjenom ugovora o scenskom prikazivanju djela sukladno odredbi čl.58.ZAP-a (v.VPSH, Pž-18/87, od 20.10.1987.,PSP 35/88, odl.232; VSH,Rev-84/88 od 14.6.1989,PSP 45/90).

Ako je djelo većeg opsega od ugovorenog u slučaju sklapanja ugovora o scenskom prikazivanju djela koje još nije stvoreno, autor nema pravo na honorar veći od ugovorenog (v.VSH, Gž-2528/73, od 13.110.1974;PSP 6/75, odl.144.).

Autorska naknada za prikazano autorskog djelo bez suglasnosti osobe koja uživa autorsku zaštitu ima se utvrditi na temelju objektivne vrijednosti prikazivanja djela na tržištu (v.VPS, sl.2727/71 od 3.2.1972., ZSO XVII /2, 1972.; VPS, Sl.2612/71 od 3.2.1972., ZSO XVII/2,1972.).

Obveza plaćanja autorske naknade za prikazivanje autorskog scenskog djela tereti korisnika djela kao drugu ugovornu stranu,koji tu svoju obvezu, bez privole autora, ne može prenijeti na treću osobu s učinkom prestanka te obveze na strani stvarnog korisnika (v. VSH, II Rev-49/86, od 11.9.1986, PSP 32/87, odl. 109.).

Konačno kad je o naknadi riječ treba napomenuti da je autorsko pravo na traženje pravednijeg dijela dobiti vezano samo za autora a ne i za druge nositelje autorskih prava, odnosno da niti autor neće imati na to pravo u slučaju besplatnog ugovora o scenskom prikazivanju. To stoga što činjenica ostvarenja neočekivano velike dobiti od prikazivanja djela ne može utjecati na sam ugovor na način da isti od besplatnog postane ugovor uz naknadu.

---

svakog prikazivanja, ili određeni iznos po posjetitelju na svakoj predstavi, koncertu ili sl., ili se može odrediti kombiniranom metodom.

³¹ Za stariju sudsku praksu primjenjivu i na sadašnju zakonodavnu situaciju vidi rješidbe: Ako ugovorom nije određeno da se djelo koristi besplatno, autoru pripada naknada *ex lege* (v.VPSH,Pž-404/87. od 24.2.1987., Informator, br.3509, od 24.10.1987.), pa kad naknada u ugovoru nije određena, utvrdit će je sud sukladno odredbama čl.27.st.4 i čl.57.st.2 ZAP-a te čl.623.st.2 ZOO-a (v.VSH, II Rev-159/82, od 2.2.1983., PSP 23/84, odl.132). Sudske odluke iz autorskih sporova sabrne su kod Gliha I. Autorsko pravo, sudska praksa, prilog lista Informator, god. VI., br. 24., Informator, br. 4450-4451/96.

1.5.5. Rok ispunjenja

Rok u kojem je korisnik obavezan prikazivati djelo nije naveden ni u odredbi čl.52. st.1. niti čl.71. ZAPSP-a, pa se ne radi o bitnom sastojku ugovora o prikazivanju.³²

Naime, ugovor o scenskom prikazivanju nije fiksni ugovor, ako iz odredbi samog ugovora, posebice onih koji vremenski ograničavaju korištenje, ne proizlazi nešto drugo.

1.6.Prava i obveze ugovornih strana

Kod ugovora o scenskom prikazivanju radi se o dvostranoobveznom ugovoru, što znači da su prava i obveze ugovornih strana korelativni, odnosno obje su strane istovremeno i aktivni i pasivni ugovorni subjekti.

1.6.1.Prava i obveze autora

Autor odnosno drugi nositelj autorskog prava obavezan je omogućiti korisniku nesmenato javno scensko prikazivanje djela.

Ukoliko nije to izričito uglavljeno u ugovoru, autor ne može pravo javnog scenskog prikazivanja prenijeti drugom korisniku. Ako ovakva klauzula postoji u ugovoru to ovlašćuje autora da može pravo prikazivanja prenijeti na veći broj korisnika.

Nadalje je autor obavezan predati korisniku djelo u ugovorenom roku. Također je ovaj dužan osigurati korisniku potrebit materijal kako bi korisnik mogao realizirati preneseno pravo scenskog prikazivanja odnosno djela, i to prodajom, predajom ili iznajmljivanjem knjige, partiture i sl. Ugovorom o najmu određuje se opseg, vrijeme, uvjeti uporabe materijala i naknada za uporabu (engl. *Hire fee*, franc. *Prix de location*, njem. *Materialgebuehr*).³³ Pri tome, moramo napomenuti da ugovor o scenskom prikazivanju ne podrazumijeva nužno predaju primjerka djela korisniku. Korisnik

³² Suprotno stajalište kod Marković S.M., op.cit., str. 284. Naime, prof. Marković smatra, temeljem odredbe čl. 77. Zakona o autorskom i srodnim pravima Srbije i Crne Gore, da su rokovi koje ugovorne strane propišu za izvršenje obveze predaje primjerka djela korisniku, odnosno za otpočinjanje korisnika sa predstavljanjem djela bitni sastojci ugovora, u tom smislu da propuštanje tih rokova ovlašćuje drugu stranu na traženje raskida ugovora.

³³ Cit. prema Henneberg I., op.cit., str. 179.

može nabaviti primjerak djela (dramski tekst, partituru i sl.) posredno, dakle ne neposredno od autora, nego i iz drugih izvora (npr. kupiti knjigu u knjižari, posuditi knjigu u knjižnici, zakupiti partituru od nakladnika i sl.).

Ako u ugovoru nije precizno određen rok predaje djela, isti će se odrediti prema okolnostima slučaja, posebice prema cilju kome služi prikazivanje (npr. prikazivanje na svečanosti povodom obljetnice kazališta i sl.).³⁴

Autor odnosno drugi nositelj autorskog prava jamči korisniku da pravo koje prenosi pripada isključivo njemu te da nije limitirano u korist nekog trećeg. S tim u svezi, autor je za vrijeme trajanja ugovora dužan suzdržavati se od onih radnji kojima bi ometao korisnika u korištenju prenesenog prava scenskog prikazivanja.

Autor ima pravo prisustvovanja pokusima, te je uobičajeno da bude pozvan na premijerno prikazivanje odnosno obavješten o ostvarenim prihodima od prikazivanja. Uobičajeno je pravilo da autor ima pravo na određeni broj besplatnih ulaznica za prikazivanje svog djela, pa i ovo pitanje, iako gotovo bagatelno i marginalno, može naći svoju regulaciju u ugovoru o scenskom prikazivanju.

1.6.2.Prava i obveze korisnika

Odredbom čl.71.ZAPSP korisnik djela je obvezan scenski prikazati autorsko djelo u određenom roku, i to na ugovoreni način i pod ugovorenim uvjetima.

Kod pripreme djela za scensko prikazivanje korisnik mora poštovati osobnopravna ovlaštenja autora. Ovo je naročito izraženo kod pripreme scenskih djela za prikazivanje (npr. pripremanje književnog djela za kazališnu predstavu). Ipak moramo naglasiti da sam čin pripreme predstave ne podrazumijeva obvezu poštivanja moralnih prava autora je nema javni karakter.³⁵ Kod postavljanja na scenu jednog književnog djela uobičajeno je da isto mora doživjeti značajne izmjene kako bi se prilagodilo scenskom izrazu, pa čak i u tom vidu da se radi o novom djelu odnosno djelu prerade. Optimalno bi bilo da se ugovorom o scenskom prikazivanju unaprijed regulira koje izmjene autor dozvoljava. Međutim, to je u praksi gotovo nemoguće, pa treba ostaviti mogućnost da autor tijekom priprema

---

³⁴ Spaić V., op.cit. str. 223.-224.

³⁵ Marković S.M., op.cit., str. 286.

predstave ima uvid u njihov tijek, kako bi se suglasio sa izmjenama ili da bi iste zabranio. Na ovaj način preventivno se djeluje u cilju izbjagavanja mogućih sporova između autora i korisnika. U konkretne radnje pripreme predstave spada i oblikovanje plakata i programskog letka ili knjižice za predstavu te drugi promidžbeni materijal.

Često su interesi korisnika i autora u koliziji, pa takve situacije treba u ugovoru predvidjeti. Naime, autor može imati interes da se njegovo djelo scenski prikazuje neovisno o ekonomskom efektu takvog prikazivanja, dok korisnik može imati interes da povuče djelo sa repertoara s obzirom na negativni ekonomski efekt koji predstava može imati primjerice zbog slabe posjete.

Nadalje, korisnik je obavezan platiti autoru ugovorenu naknadu za prikazivanje, u visini, na način i u roku određenom ugovorom. Korisnik ugovora o scenskom prikazivanju dužan je autoru omogućiti uvid u prikazivanje djela, ostvariti tehničke uvjete prikazivanja djela koji osiguravaju poštivanje autorskih moralnih prava te autoru ili njegovom zastupniku dostavljati program i povremeno ga izvještavati o prihodima od prikazivanja djela.

Prema čl.94.st.2. ZAPSP-a na zahtjev autora nadležna policijska uprava ili policijska postaja bila je ovlaštena zabraniti održavanje priredbe na kojoj se prikazuje autorsko djelo ako priređivač odnosno drugi korisnik nije imao odobrenje autora. Držimo opravdanim da i prema novom ZAPSP-u, autor u sklopu individualne zaštite svog autorskog prava može tražiti angažman nadležnih državnih organa i inspekcija.

Korisnik je obavezan dozvoliti autoru pristup na pokuse i dati mu sva potrebna objašnjenja oko pripreme djela za javno scensko prikazivanje.³⁶

Kako je ugovor o prikazivanju ugovor "*intuitu personae*", korisnik nema ovlaštenje prenositi pravo prikazivanja na treću osobu bez privole autora, ako ugovorom se ne uredi drugačije (čl.48.ZAPSP-a).

Prijenosom prava prikazivanja korisnik ne stječe prava na izmjenu djela, ako zakonom ili ugovorom o prikazivanju nije drugačije određeno. Samo autor može na drugu osobu prenijeti pravo scenskog prikazivanja djela i korisniku dati dozvolu glede izmjene odnosno prerade autorskog djela (v.PSH, Pž-2944/90, od 26.2.1991.,

---

³⁶ Ibid., str.224.

PSP 48/91, odl. 151.;PSH,Pž-782/90, od 10.4.1990.,PSP 46/90, odl.201.).

Korisnik nije ovlašten bez ozbiljnih razloga vršiti izmjene umjetnika izvođača, ako su isti određeni suglasno s autorom. Konačno korisnik je dužan poštivati moralna autorska prava na način da označavanjem imena autora na programima i propagandnim materijalima predstave prizna autorstvo prikazanog djela.

1.7.Prestanak ugovora o scenskom prikazivanju

Ugovor o scenskom prikazivanju prestaje po općim pravilima obveznog prava koji važe za prestanak obveznih ugovora.

Neki slučajevi prestanka obveznog odnosa predviđeni zakonom ne mogu zbog svojih specifičnosti naći primjenu kod ugovora o scenskom prikazivanju (npr.prijeboj, otpust i sl.).

Ovaj ugovor u pravilu prestaje ispunjenjem ugovora ili neispunjenjem ugovora.

Ispunjenjem ovaj ugovor prestaje kad je scensko prikazivanje ugovorenog autorskog djela izvršeno na način i pod uvjetima utvrđenim ugovorom o scenskom prikazivanju. Po isteku roka za scensko prikazivanje sukladno ugovoru dolazi i do prestanka ugovora.

Do neispunjenja ugovora može doći u sljedećim slučajevima:

- a) sporazumnog raskida ugovora,
- b) raskida ugovora o scenskom prikazivanju temeljem zakona, te
- c) više sile.

Raskid ugovora o scenskom prikazivanju temeljem zakona može uslijediti u sljedećim situacijama:

a) ako autor ne preda korisniku djelo (rukopis, partituru i sl.) u ugovorenom roku, kada je korisnik ovlašten tražiti raskid ugovora i naknadu štete zbog neizvršenja ugovora,

b) ako korisnik djelo ne prikaže u ugovorenom roku, kada autor može zahtjevati raskid ugovora o prikazivanju i tražiti naknadu štete zbog neispunjenja ugovora,

c) ako bi se djelo trebalo prikazivati na način kojim se vrijeđaju moralna prava autora, kada autor može tražiti i naknadu štete.³⁷

Ako djelo nije scenski prikazano u ugovorenom roku autor ima pravo, uz raskid ugovora i naknadu štete, i zadržati primljenu naknadu (v.VPSH, Pž-749/87, od 29.10.1987, PSP 35/88, odl. 234.), odnosno

---

³⁷ Henneberg I., op.cit. str. 179.

tražiti isplatu ugovorene naknade (v.VPSH, Pž-2112/84, od 13.11.1984., BSP PSH 9/86).

ZAPSP ne predviđa raskid ugovora kao obvezu stranaka, pa u slučaju neprikazivanja autorskog djela, autor može, ali ne mora, tražiti raskid ugovora (v.VPSH, Pž-2811/85, od 18.2.1986., BSP PSH 10/87, odl, 9.).

Sporovi u svezi autorskih prava i srodnih prava u Republici Hrvatskoj spadaju u stvarnu nadležnost trgovačkih sudova.³⁸ Naime, prema članku 34b. st. 1. toč. 8. ZPP-a u svezi s odredbom čl. 20. Zakona o sudovima ("Narodne novine", broj 150/05, 16/07 i 113/08)³⁹, trgovački sudovi u prvom stupnju sude, između ostalog, i u sporovima koji se odnose na zaštitu i uporabu autorskog prava i srodnih prava, kao i inače u sporovima glede prava intelektualnog vlasništva, ako drugim posebnim zakonom nije drugačije određeno.⁴⁰ I prema ranije važećem članku 18. Zakona o sudovima ("Narodne novine", broj 3/94, 100/96, 131/97 i 129/00), trgovački sudovi u prvom stupnju sudili su u sporovima iz autorskog prava ako posebnim zakonom nije drugačije određeno (v.VTS RH, Pž-1639/94, od 29.11.1994.).

Kako druge zakonske odredbe u tome nema, jer ZAPSP ne sadrži odredbe o nadležnosti sudova u sporovima iz autorskog prava, u sporovima radi naknade štete zbog povrede autorskog prava nadležnost trgovačkih sudova je isključiva i neprijeporna, bez obzira na svojstvo stranaka.⁴¹ O tome postoji usklađena sudska praksa kako ona ranijeg datuma tako i poslije donošenja Zakona o sudovima.

Prilikom utvrđivanja visine štete koju trpi autor zbog neprikazivanja djela treba uzeti u obzir predvidljivu mogućnost prikazivanja djela kao i korist koja bi za autora nastala uslijed

---

³⁸ Vidi kod Triva, S., Dika, M., Građansko parnično procesno pravo, VII. izdanje, Narodne novine, Zagreb, 2004., str.264.; Verović, M., Određivanje stvarne i mjesne nadležnosti u postupcima pred trgovačkim sudovima prema ZPP, Hrvatska pravna revija, br.5., 2006., str.107.

³⁹ O ranijem zakonodavstvu kod Foretić, D., Zakon o sudovima, Informator, male stranice, br. 5215, od 28.2.2004., str.16., a o stvarnoj nadležnosti trgovačkih sudova nakon novele ZPP-a kod Blažević, B., Mirenje u sporovima iz nadležnosti trgovačkih sudova, na www.vtsrh.hr.

⁴⁰ V. presudu VTS RH, Pž-1639/94, od 29.11.1994., Zbornik Odluka VTS RH 1994.-2004., br.9., odl. 595/III

⁴¹ Dika: Stvarna nadležnost trgovačkih sudova u parničnom i izvršnom postupku, Pravo u gospodarstvu, br.7-8/94.

prikazivanja djela (v. VSRH, II Rev-71/90, od 22.5.1991., IO VSRH, 1993.,odl.174.).

Autorovo pravo na raskid ugovora o scenskom prikazivanju nije vezano za davanje naknadnog roka za ispunjenje ugovora, već je dovoljno da autor dade izjavu o raskidu ugovora.

Viša sila također može biti razlog za raskid ugovora o scenskom prikazivanju (npr. propast djela, protek zaštitnog roka djela i sl.).

Na kraju i kod ugovora o scenskom prikazivanju može doći do primjene tzv.prava pokajanja autora (čl.17. ZAPSP-a), kada autor ima pravo raskinuti ugovor ako iz bilo kojeg razloga drži da bi daljnje prikazivanje djela moglo štetiti njegovom umjetničkom ugledu, uz obvezu da korisniku naknadi štetu.⁴²

---

⁴² O tome kao i o drugim sličnim ugovorima akceptabilnima u kazališnoj umjetnosti detaljnije u Zlatović, D., Oglеди iz kazališnog prava, Propisi.hr, Centara za management i savjetovanje, 10/09, Zagreb, 2009., str.145. i dr.

Dragan Zlatović, LLM
University in Šibenik,
Croatia

CONTRACT ON STAGE PRESENTATION OF COPYRIGHT WORKS TO THE NEW CROATIAN COPYRIGHT' LEGISLATION

The author analyzes in his work the agreement of theatrical performance. The contract under which the exploitation of copyright is granted is called a copyright agreement. The copyright agreement must be made in writing and must contain at least the act applying to its use and the person authorized to use the copyright work. The copyright agreement must be made in writing and must contain at least the act applying to the use made and the person authorized to use the copyright work . By the agreement of theatrical performance of the author's work, the author establishes for the user the right of public stage presentation of a given author's work. The user agrees to display the author's work on stage in a way, within and under the conditions stipulated by the agreement and to pay the fee for the established right unless otherwise specified by the agreement

Key words: *Theatrical performance, contract, copyright, Croatia*